

Česká zemědělská univerzita v Praze

Institut vzdělávání a poradenství

Katedra pedagogiky

**Česká zemědělská
univerzita v Praze**

**Vývoj materiální, technické a odborné vybavenosti
středního odborného učiliště
od poloviny 20. století po současnost**

Bakalářská práce

Autor: Radka Vaňourková

Vedoucí práce: PhDr. Jiří Šedivý

2023

Zadávací list

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma:

Vývoj materiální, technické a odborné vybavenosti středního odborného učiliště od počátku poloviny 20. století po současnost

vypracovala samostatně a citovala jsem všechny informační zdroje, které jsem v práci použila a které jsem rovněž uvedla na konci práce v seznamu použitých informačních zdrojů.

Jsem si vědoma, že na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, především ustanovení § 35 odst. 3 tohoto zákona, tj. o užití tohoto díla.

Jsem si vědoma, že odevzdáním bakalářské práce souhlasím s jejím zveřejněním podle zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a to i bez ohledu na výsledek její obhajoby.

Svým podpisem rovněž prohlašuji, že elektronická verze práce je totožná s verzí tištěnou a že s údaji uvedenými v práci bylo nakládáno v souvislosti s GDPR.

V dne

.....
(podpis autora práce)

PODĚKOVÁNÍ

Děkuji PhDr. Jiřímu Šedivému za odbornou pomoc a rady při vedení této bakalářské práce, za jeho věcné připomínky a instrukce které mi pomohly tuto práci napsat. Dále děkuji kolegům ze Střední uměleckoprůmyslové školy keramické a sklářské v Karlových Varech, p. o., za poskytnutí rozhovorů.

Abstrakt

Bakalářská práce se zaměřuje na vývoj materiální, technické a odborné vybavenosti středních odborných učilišť od počátku poloviny 20. století po současnost, a to v těchto vybraných učebních oborech: Výrobce a dekorátér keramiky se zaměřením – výrobce keramiky, Modelář, Malíř, Ruční malba. Odborná učiliště kladou velký důraz na vybavení učeben odborného výcviku, a proto je toto téma stále aktuální. Výuka musí být rovněž realizována pod odborným dohledem zkušených pedagogických pracovníků.

Cílem této práce bylo zjistit prostudováním odborných monografií, zda proběhly za posledních více než sedmdesát let nějaké změny, které přispěly ke zkvalitnění vybavení učeben, a tím i výuky. Metodou použitou k zjišťování potřebných podkladů byla analýza literatury v teoretické části a analýza vybavení učeben a individuální rozhovory s odborníky, kteří vyučovali předmět Odborný výcvik v daných oborech. Díky zvoleným metodám mohla být použita komparace získaných poznatků. Teoretická část byla věnována charakteristice pojmů, které s tématem souvisí. Na závěr byla vyslovena vlastní doporučení.

Klíčová slova

materiální a technické vybavení, odborný výcvik, dílna

Abstract

The bachelor thesis focuses on the development of material, technical and professional equipment of secondary vocational schools from the beginning of the middle of the 20th century to the present, in the following selected teaching fields: ceramics manufacturer and decorator with a focus - ceramics manufacturer, model maker, painter, hand painting. Vocational schools place great emphasis on the equipment of vocational training classrooms, which is why this topic is still relevant. Teaching must also be carried out under the expert supervision of experienced teaching staff.

The aim of this thesis was to find out, by studying professional monographs, whether any changes have taken place over the last seventy-odd years that have contributed to the improvement of classroom equipment and thus to teaching. The method used to find out the necessary background information was the analysis of the literature in the theoretical part and the analysis of classroom equipment and individual interviews with experts who taught the subject of Vocational Training in their respective fields. Thanks to the chosen methods, a comparison of the obtained knowledge could be used. The theoretical part was devoted to the characteristics of the concepts related to the topic. At the end, own recommendations were expressed.

Keywords

material and technical equipment, vocational training, workshop

OBSAH

ÚVOD	9
TEORETICKÁ VÝCHODISKA	
1 Cíl a metodika	10
2 Vzdělávání	11
2.1 Vzdělávání	11
2.2 Vzdělávací politika	11
2.3 Vzdělávací soustava ČR	12
2.4 Střední vzdělávání	14
2.4.1 Druhy středních škol	14
3 Didaktika a výchovně-vzdělávací proces	16
3.1 Didaktika	16
3.1.1 Odborný výcvik	17
3.2 Výchovně-vzdělávací proces	19
3.2.1 Výchovně-vzdělávací cíle a učivo	19
3.2.2 Formy a metody výuky (nemateriální prostředky)	20
3.2.3 Materiální prostředky	21
3.2.4 Osobnost učitele	23
4 Materiální, technická a odborná vybavenost pro zvolený obor vzdělávání	25
4.1.1 Obor „Modelář“	25
4.1.2 Obor „Keramik“	25
4.1.3 Obor „Malíř“	26
4.1.4 Obor „Ruční malba“	26
5 Metody pedagogického výzkumu	27
5.1 Obsahová analýza textu	27
5.2 Dotazování	28

5.2.1	Dotazníkové šetření	28
5.2.2	Rozhovor.....	28
PRAKTICKÁ ČÁST		
6	Charakteristika školy	30
6.1	Nabízené obory	30
6.2	Praktická výuka ve škole.....	32
6.2.1	Modelářská dílna.....	33
6.2.2	Keramická dílna	33
6.2.3	Dekorační dílna.....	33
6.3	Individuální rozhovory	34
6.3.1	Realizace individuálních rozhovorů	34
6.3.2	Výsledky individuálních rozhovorů.....	34
7	Shrnutí a vlastní doporučení	37
ZÁVĚR		38
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ		39
SEZNAM OBRÁZKŮ.....		42
SEZNAM PŘÍLOH.....		43

Příloha 1: Schéma vzdělávacího systému

ÚVOD

Česká republika nemá významné nerostné bohatství ani energetické zdroje. Kvalitní vzdělání však může přispět ke konkurenceschopnosti České republiky mezi státy Evropské unie i celého světa. Cílem našeho státu musí být vzdělávání, které reaguje na změny v ekonomice, demografickém vývoji, a především na požadavky trhu práce. To pak ovlivňuje nezaměstnanost, ekonomický rozvoj země i řešení sociálních problémů. Spolupráce škol a budoucích zaměstnavatelů řeší i strategické dokumenty České republiky jako je Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2030+ i z ní vycházející dokument Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky na období 2019-2023.

Ve své bakalářské práci na téma „Vývoj materiální, technické a odborné vybavenosti středního odborného učiliště od počátku poloviny 20. století po současnost“ jsem se zaměřila na střední školství. To hraje v systému vzdělávání významnou roli, neboť připravuje své absolventy nejen ke studiu na dalším stupni vzdělávání, ale především na vstup na trh práce. Již během studia si žáci musí osvojit potřebné znalosti a dovednosti, které jim umožní rychlou adaptaci v budoucím zaměstnání. Tyto znalosti a dovednosti jim musí zprostředkovat kvalitní pedagogové. Jejich znalosti, pedagogický um, ale i spolupráce mezi sebou i lidmi na pracovištích, kde žáci vykonávají praktické vyučování, jsou nejdůležitějšími předpoklady, aby žáci byli na vstup na trh práce opravdu připraveni. Při výuce učitelé používají různé prostředky – nemateriální i materiální. A právě vybavení škol materiálními prostředky se věnuje tato práce. K vlastnímu šetření byla vybrána Střední uměleckoprůmyslová škola keramická a sklářská Karlovy Vary, p. o.

V teoretické části práce jsou nejprve charakterizovány pojmy, které s tématem souvisí, jako vzdělávání, střední školství, didaktika, didaktika praktického vyučování, výchovně-vzdělávací proces s důrazem na využití materiálních didaktických prostředků. V praktické části je nejprve představena vybraná škola a dále je uskutečněno vlastní šetření, které proběhlo s využitím individuálních rozhovorů s pedagogy. Na základě výsledků jsou vyslovena vlastní doporučení.

TEORETICKÁ VÝCHODISKA

1 Cíl a metodika

Cílem bakalářské práce je zhodnotit vývoj materiální, technické a odborné vybavenosti středního odborného učiliště od počátku poloviny 20. století po současnost. Na základě zjištěných informací jsou pak navržena vlastní doporučení.

V teoretické části je použita metoda analýzy dat z odborných monografií a elektronických zdrojů. V praktické části byly hlavní metodou individuální rozhovory s pedagogy vybrané školy. Zároveň byla provedena vlastní analýza stávajícího vybavení školy.

2 Vzdělávání

Tato kapitola bakalářské práce definuje vzdělávání a představí stupně vzdělávacího systému České republiky, zejména střední odborná učiliště.

2.1 Vzdělávání

„Společnou myšlenkou definic vzdělávání je získávat nové znalosti, dovednosti, ale i formovat postoje – to je hlavním úkolem vzdělávání. Uskutečňuje se jednak ve vzdělávacích institucích, především ve školách a jeho obsah je dán závaznými dokumenty (tzv. formální vzdělávání), jednak v různých zařízeních, která realizují kurzy, školení či přednášky (neformální vzdělávání). Člověk získává nové poznatky i díky svým zkušenostem z běžného života (informální vzdělávání) (Votava, 2011, s. 44-45).

„Vzdělávání představuje oblast, která svými účinky daleko přesahuje čistě ekonomické potřeby. Má vliv na to, jak lidé budou vyrábět a spotřebovávat statky a služby, jakého charakteru bude jejich práce, jak se bude utvářet život jednotlivců i společnosti jako celku, jaké kulturní úrovně a sociální vyspělosti bude dosaženo, jak se bude realizovat a rozvíjet vědeckotechnický pokrok“ (Šrédl, 2010, s. 29).

Vzdělávání nelze oddělit od výchovy. „Výchova je proces záměrného působení na osobnost člověka s cílem dosáhnout pozitivních změn v jejím vývoji“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2009, s. 345).

2.2 Vzdělávací politika

Vzdělávací politika státu výrazně ovlivňuje jak činnost školských, tak mimoškolských vzdělávacích institucí (včetně výchovy v rodině). Pojem „vzdělávací politika“ v sobě zahrnuje složku praktickou (praktická opatření státu v oblasti výchovy a vzdělávání) a složku teoretickou (teorie vzdělávací politiky jako vědecká disciplína). Bývá vymezován například jako „principy, priority a metody rozhodování o vzdělávacích institucích“ (Vališová, Kasíková, 2011, s. 105).

V České republice (ČR) se vzdělávací politikou zabývá nejvyšší orgán, kterým je Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT). To také vydalo základní

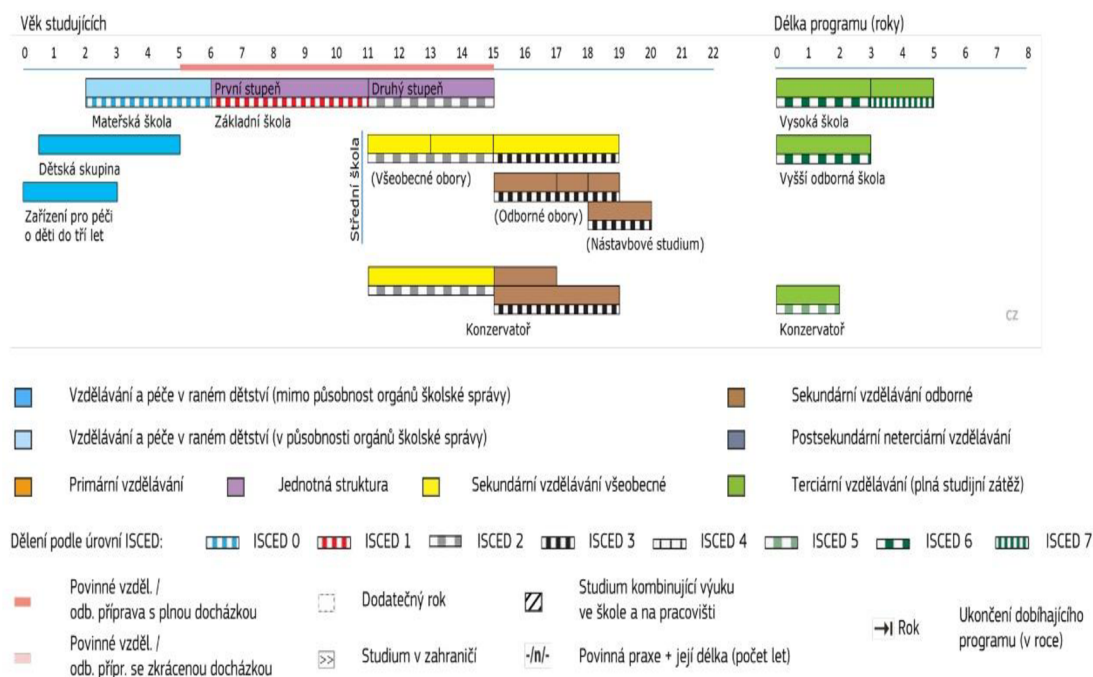
dokumenty, kterými se české školství musí řídit. Jsou to Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2030+ a Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky na období 2019-2023. Dalšími důležitými dokumenty jsou Zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) a Zákon č. 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících.

2.3 Vzdělávací soustava ČR

Schéma vzdělávací soustavy ČR je umístěno do Přílohy 1. Stupně vzdělávání jsou na Obrázku 1.

Obrázek 1: Stupně vzdělání v České republice

Česká republika – 2022/2023

Zdroj: Eurydice.

Zdroj: Eurydice, 2023

Stupně vzdělávání jsou rozděleny následovně:

„Nejmladší děti mohou navštěvovat dětskou skupinu, určenou dětem od 6 měsíců do zahájení povinného vzdělávání, příp. zařízení pro péči o děti do 3 let.

Preprimární vzdělávání (předškolní vzdělávání) poskytují dětem ve věku 2 až 6 let mateřské školy. Přednostně se ke vzdělávání ve spádové mateřské škole přijímají děti, které dosáhly 3 let věku. Poslední rok předškolního vzdělávání (tj. od 5 let) je povinný.

Povinná školní docházka začíná v 6 letech a trvá 9 školních roků. Primární a nižší sekundární vzdělávání (základní vzdělávání) se zpravidla uskutečňuje v základních školách, které mají devět ročníků a člení se na první a druhý stupeň (jednotná struktura). Věk žáků je obvykle 6 až 15 let. Nižší sekundární vzdělávání mohou poskytovat i víceletá gymnázia a osmileté konzervatoře.

Vyšší sekundární vzdělávání (střední vzdělávání) poskytují střední školy ve všeobecných i odborných oborech. Věk žáků je obvykle 15 až 18/19 let. Absolventi dosahují některého ze tří stupňů vzdělání:

- střední vzdělávání s maturitní zkouškou,
- střední vzdělávání s výučním listem,
- střední vzdělání.

Střední vzdělání s maturitní zkouškou lze získat ve všeobecném (gymnázia a lycea) i odborném zaměření a je podmínkou přijetí do terciárního vzdělávání. Střední školy poskytují také nástavbové studium, které umožňuje absolventům oborů s výučním listem získat střední vzdělání s maturitní zkouškou, a zkrácené studium, ve kterém absolventi oborů s maturitní zkouškou a s výučním listem získávají vzdělání v jiném oboru.

Specifickým druhem školy jsou konzervatoře, které uskutečňují nižší a vyšší sekundární a vyšší odborné (terciární) vzdělávání s uměleckým zaměřením. Terciární vzdělávání poskytují vyšší odborné a vysoké školy. Vyšší odborné vzdělání se získává v obvykle tříletých programech. Vysokoškolské vzdělávání se uskutečňuje v programech prvního, druhého a třetího cyklu (bakalářský, magisterský a doktorský studijní program), případně v nestrukturovaných dlouhých magisterských programech.

Vzdělávání dospělých zahrnuje všeobecné, odborné, zájmové a jiné vzdělávání“ (Eurydice, 2023).

2.4 Střední vzdělávání

Stupně středního vzdělání

„(1) Úspěšným ukončením příslušného vzdělávacího programu středního vzdělávání se dosahuje těchto stupňů vzdělání:

- a) střední vzdělání,
- b) střední vzdělání s výučním listem,
- c) střední vzdělání s maturitní zkouškou.

(2) Střední vzdělání získá žák úspěšným ukončením vzdělávacího programu v délce 1 roku nebo 2 let denní formy vzdělávání.

(3) Střední vzdělání s výučním listem získá žák úspěšným ukončením vzdělávacího programu v délce 2 nebo 3 let denní formy vzdělávání, nebo vzdělávacího programu zkráceného studia pro získání středního vzdělání s výučním listem.

(4) Střední vzdělání s maturitní zkouškou získá žák úspěšným ukončením vzdělávacích programů šestiletého nebo osmiletého gymnázia, vzdělávacího programu v délce 4 let denní formy vzdělávání, vzdělávacího programu nástavbového studia (§ 83) v délce 2 let denní formy vzdělávání nebo vzdělávacího programu zkráceného studia pro získání středního vzdělání s maturitní zkouškou (§ 85).

(5) Vláda stanoví nařízením obory vzdělání, v nichž lze dosáhnout středního vzdělání, středního vzdělání s výučním listem, jakož i středního vzdělání s výučním listem a maturitní zkouškou a středního vzdělání s maturitní zkouškou, jejich návaznost na učební a studijní obory podle předchozích právních předpisů a počet žáků ve skupině na jednoho učitele odborného výcviku“ (MŠMT, 2022).

2.4.1 Druhy středních škol

- Gymnázia existují čtyřletá a šestiletá umožňují studium všeobecného vzdělávání směřujícího ke studiu na vysoké škole zakončené maturitní zkouškou.

- Střední odborné školy připravují pro výkon odborných činností různých zaměření. Denní studium v maximální délce čtyři roky. Zkončení maturitní zkouškou.
- Střední odborná učiliště připravují absolventy na výkon dělnických profesí. Třileté studium je zakončené jednotnou závěrečnou zkouškou. Získání výučního listu (Vališová a kol., 2007, s. 91).

„Gymnázia, střední odborné školy (SOŠ) spolu se středními odbornými učilišti (SOU) a konzervatořemi poskytují mladým lidem vědomosti, dovednosti a kompetence potřebné pro výkon povolání nebo skupiny povolání a pracovních činností, které jim umožňují kvalifikovaně se uplatnit se na trhu práce. Zároveň rozvíjí jejich všeobecné vědomosti, dovednosti a klíčové kompetence potřebné pro jejich soukromý, občanský a pracovní život a pro další vzdělávání“ (NÚV, 2023).

„Střední vzdělávání prošlo významnou reformou, která nahradila výuku podle dosud používaných učebních dokumentů mnohem výukou podle školních vzdělávacích programů (ŠVP), které si každá jednotlivá škola sestavuje na základě rámcového vzdělávacího programu (RVP)“ (MŠMT, 2023).

RVP vytváří MŠMT pro všechny stupně a druhy škol a je závazným dokumentem, ze kterého školy musí vycházet při tvorbě vlastních ŠVP. RVP obor 28-57-H/01 Výrobce a dekoratér keramiky zahrnuje především tyto části:

1. „Cíle středního odborného vzdělávání
2. Kompetence absolventa (klíčové a odborné)
3. Vazba kurikula odborného vzdělávání na Národní soustavu kvalifikací
4. Uplatnění absolventa
5. Organizace vzdělávání
6. Kurikulární rámce pro jednotlivé oblasti vzdělávání
7. Rámcové rozvržení obsahu vzdělávání
8. Průřezová témata
9. Zásady tvorby ŠVP
10. Základní podmínky pro uskutečňování vzdělávacího programu
11. Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami
12. Využití RVP ve vzdělávání dospělých“ (Edu.cz, 2023).

3 Didaktika a výchovně-vzdělávací proces

3.1 Didaktika

„Didaktika je pedagogická disciplína, teorie vyučování (řec. didaskein = učit se, vyučovat). Autor první systematické didaktiky byl J. A. Komenský (1592-1670). V jeho pojetí didaktika zahrnovala celou teorii vzdělávání, tedy nejen systém vyučování na jednotlivých věkových stupních, obsah vzdělávání a soustavu vyučovacích předmětů, metody a zásady vyučování, ale také problémy výchovné, zvl. mravní výchovu. V dalším vývoji se pojem didaktika zúžil na teorii vyučování. Jejím předmětem se staly cíle, obsah, metody a organizační formy vyučování“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2009, s. 53).

„Didaktika se člení na obecnou didaktiku, oborové didaktiky a předmětové didaktiky. Obecná didaktika se zabývá všeobecnými zákonitostmi výchovně vzdělávacího procesu bez ohledu na typy, druhy a formy vzdělávání, jedná se o poznatky obecně platné pro všechny stupně vzdělávací soustavy. Oborová didaktika je teorie vyučování určité skupiny příbuzných vyučovacích předmětů (didakticky transformované vědní oblasti), které spolu souvisejí obsahově, ale také metodami výuky a organizací práce učitele a žáků. Kromě tohoto členění bývá didaktika ještě diferencována podle stupňů vzdělávací soustavy na didaktiku preprimárního vzdělávání (předškolní pedagogiku), didaktiku základní školy, didaktiku střední školy (středoškolskou didaktiku) a didaktiku vysoké školy (vysokoškolskou didaktiku). V procesu celoživotního vzdělávání dále figurují andragogická didaktika (andragogika = didaktika vzdělávání dospělých) a gerontagogika (vzdělávání seniorů)“ (Krpálek, Krelová, 2012, s. 8).

Didaktiku dále můžeme dělit na didaktiku teoretického vyučování a didaktiku praktického vyučování. „Teoretické vyučování obsahuje skupinu všeobecně vzdělávacích předmětů a skupina teoretických odborných předmětů, která je dělena podle oborů vzdělání nebo podle zaměření. Do praktického vyučování jsou zařazeny dva předměty. Na středních odborných školách se vyučuje předmět Praxe a na středních odborných učilištích se vyučuje předmět Odborný výcvik. Během praktického vyučování získávají žáci především dovednosti, ale i vědomosti“ (Kříž, 2018, s. 6).

„Charakter předmětu Praxe či Odborný výcvik je rozdílný od charakteru všeobecně vzdělávacích a odborných předmětů. Důležitost zvládnutí učiva je markantní hlavně v prvních ročnících. Osvojování praktických dovedností je pro většinu žáků novým, zatím nepoznaným úkolem. Předměty praktického vyučování mají svá specifika. Žáci jsou povinni:

- pracovat 6, 7, 8 hodin,
- zapojit se aktivně do výuky,
- řešit samostatně zadané úkoly,
- využívat osvojené teoretické vědomosti.

Je třeba, aby učitel praktického vyučování úzce spolupracoval především s učiteli odborných předmětů. Vzájemná návaznost a podmíněnost mezi odbornými předměty a předměty praxe a odborný výcvik je důležitá, protože zde dochází ke spojení teorie s praxí, odborných vědomostí s praktickými dovednostmi. Předměty Praxe a Odborný výcvik by měly navazovat na odborné, ale i všeobecně vzdělávací předměty. Je třeba, aby učitelé praktického vyučování věděli, jaké učivo se probírá v jednotlivých předmětech, znali učební osnovy, případně tematické plány těchto předmětů. Ty pak musí využívat již při přípravách na praktické jednotky, ale hlavně při vlastní výuce“ (Kříž, 2018, s. 50).

Vzhledem k zaměření práce je následující kapitola věnována předmětu Odborný výcvik.

3.1.1 Odborný výcvik

Obecným cílem odborného výcviku je postupně získávat a upevňovat dovednosti a návyky, vytvářet náplň pracovních činností, a současně upevňovat vědomosti, které žáci čerpají ve všeobecně vzdělávacích a odborných předmětech teoretické části přípravy. Pracovní podmínky jsou shodné s pracovními podmínkami odborných dělníků, dodržování bezpečnosti a protipožárních předpisů, je dáno dílenským řádem, se kterým se žáci seznamují vždy v úvodu tematického celku, tedy vždy při změně práce.

V prvním ročníku je obsah výuky shodný pro celý učební obor nezávislé na budoucí zaměření, které si žák vybere. Učitel odborného výcviku seznámí žáky se zásadními

stanoveními právními normami o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci, v dekoraci s pravidly pro nakládání s odpady a chemickými látkami. Tyto nabyté poznatky prověřuje učitel odborného výcviku. Dále je zaměřen na seznámení se s pracovištěm, nářadím a základními výrobními zařízeními. Žáci si osvojují prosté pracovní činnosti. Složitější pracovní činnosti a náročnější pracovní postupy jsou předmětem výuky ve druhém a třetím ročníku. Cílem obsahového okruhu je integrace teoretické a praktické složky učiva ve výuce s výrazným posunem do oblasti praxe. Žáci se připravují na kvalifikované vykonávání povolání pro dané zaměření.

Odborný výcvik pro učební obory je rozhodující částí pro výkon dělnických profesí. Předmět odborný výcvik poskytuje žákům souhrnné odborné vědomosti a utváří potřebné dovednosti pro výkon profese. V závěrečném ročníku se škola rozhodne podle potřeb trhu práce v daném regionu pro takové učivo, které koresponduje s trhem práce (Kříž, 2010).

„Výuka předmětu Odborný výcvik je na středních odborných učilištích zajišťována ve dvou základních obdobích:

- v přípravném období – výuka předmětu Odborný výcvik probíhá podle těchto základních zásad:
 - v učební skupině,
 - pod přímým vedením učitele Odborného výcviku,
 - na vlastních pracovištích středního souborného učiliště nebo školního závodu,
 - podle učební osnovy předmětu Odborný výcvik.
- v období odborného rozvoje probíhá výuka předmětu odborný výcvik podle těchto základních zásad:
 - v učební skupině nebo individuálně, většinou pod přímým vedením instruktora (proškoleného pracovníka jednotlivých pracovišť),
 - většinou ve smluvních organizacích,
- podle učební osnovy předmětu Odborný výcvik, jednotlivá témata mohou být však procvičována v jiném sledu (podle podmínek smluvních organizací) (Kříž, 2018, s. 57).

Organizační formy odborného výcviku jsou následující:

- „Individuální odborný výcvik,
 - kde skupinový odborný výcvik není možný z hlediska dodržování BOZP,
 - kde je malý počet žáků v oboru vzdělání a nelze vytvořit učební skupinu.
- Skupinový odborný výcvik,
 - žáci jedné učební skupiny, pod přímým vedením učitele OV,
 - na jednom pracovišti, v jednom učebním dnu.
- Frontální výcvik žáků
 - většinou ve školních dílnách,
 - učební skupinu tvoří třetina třídy.
- Výcvik žáků v družstvech
 - je využíván méně.
- Individuální nácvik
 - je určen především pro zaostávající žáky.
- Produktivní činnost
 - může mít charakter práce na zakázkách při opravách,
 - žáci mohou získat finanční odměnu“ (Kříž, 2018, s. 38-39).

3.2 Výchovně-vzdělávací proces

V rámci výchovně-vzdělávacího procesu je potřeba stanovit jeho součásti. Především definovat výchovně-vzdělávací cíle, vybrat učivo, zvolit vhodnou formu výuky, zkombinovat ideální metody (zde hovoříme o nemateriálních prostředcích) a použít optimální materiální didaktické prostředky. Součástí tohoto procesu jsou i učitel a žák. V následujícím textu budou tyto složky výchovně-vzdělávacího procesu stručně představeny.

3.2.1 Výchovně-vzdělávací cíle a učivo

„Výchovně vzdělávací cíle jsou požadované změny ve vědomí, chování a postojích žáků, projevující se osvojením nových poznatků, dovedností a rozvojem žádoucích

rysů osobnosti žáka, které jsou dosaženy ve výchovně vzdělávacím procesu“ (Slavík, Miller, 2012, s. 36).

„Cíle se dělí do tří základních skupin na cíle kognitivní, psychomotorické a afektivní“ (Votava, 2018, s. 47). „Do kognitivní oblasti patří výsledky učení, které mají povahu vědomost nebo intelektuálních dovedností. Oblast se dále dělí na faktuální znalost (fakta, terminologie, obecnější pojmy) a na procedurální znalost (dovednosti, postupy). První z nich obsahuje fakta a pojmy (např. rok vzniku České republiky, homeostáza), druhá obecnější postupy (Votava, 2018, s. 47).

„Psychomotorická oblast představuje cíle, pro které je typické, že se projevují jako pohybová dovednost, mají tedy složku jemné nebo hrubé motoriky. Jako příklad uveďme správné držení a použití nástroje, obsluhu stroje nebo strojního zařízení, skládání origami nebo přeskok přes švédskou bednu“ (Votava, 2018, s. 48).

Afektivní oblast se týká cílů, které mají charakter postojů, hodnot, norem nebo charakterových vlastností a mají proto blízko k tzv. výchovným cílům. Nejčastěji se projevují zvýšenou motivací k určité činnosti (pečlivost při obrábění výrobku, udržování pořádku na pracovišti) nebo naopak odmítáním jiné činnosti (negativní postoj k pití alkoholu v pracovní době, odmítání vulgárního chování)“ (Votava, 2018, s. 48).

„Učivo je souhrn poznatků, které má učitel předat žákům. V současném pojetí je chápáno jako věcný obsah učení, učební látka v něm a zahrnuje souhrn vědomostí a dovedností, které si má žák osvojit“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2009, s. 328).

3.2.2 Formy a metody výuky (nemateriální prostředky)

„Formou výuky se obecně rozumí uspořádání vyučovacího procesu. Organizační formy výuky poskytují vnější podmínky pro uspořádání a řízení vyučovacího procesu v konkrétní edukační situaci. Základní rámec dává výuce prostředí (školní učebna), uspořádání žáků (frontální, individuální a skupinové) a charakter řízení práce žáků (formy s převahou jednostranného řízení práce vyučujícím, formy otevřené – volné)“ (Kalhous, Obst, 2009, s. 293). V praktickém vyučování se „některé metody propojují v jedné komplexní metodě – metodě instruktáže, která plní dvě základní funkce – funkci vysvětlení a funkci ukázky“ (Kříž, 2018, s. 24).

„Vysvětlení probíhá většinou v odborných učebnách, kde je možno využít různých didaktických pomůcek, ukázka pak probíhá na provozně výrobních zařízeních školního hospodářství nebo ostatních pracovišt“ (Kříž, 2010, s. 18).

„Metoda výuky je způsob vzájemného uspořádání činností učitele i žáků, které směřuje ke stanoveným cílům“ (Votava, 2011, s. 151). Skalková (2007, s. 181) vysvětluje, že slovo „Methodos“ má řecký původ, dá se přeložit jako „cesta“ nebo „postup“.

Z hlediska poznání pramene a typem poznatků pro didaktický aspekt je dělíme na:

- „Metody slovní
 - Monologické (což je např. přednáška, vysvětlování, výklad, instruktáž)
 - Dialogické (rozhovor, diskuse, dramatizace)
 - Metody práce s učebnicí, knihou
 - Metoda písemných prací
- Metody názorně demonstrační
 - Pozorování předmětů a jevů
 - Předvádění obrazů a předmětů, pokusů, činnosti
 - Projekce statická a dynamická
- Metody praktické (práce v dílně)
 - Návik pohybových a pracovních dovedností
 - Žákovské pokusy a laboratorní činnosti
 - Pracovní činnosti (v dílnách)
 - Grafické a výtvarné práce“ (Skalková, 2007, s. 184, 185)

3.2.3 Materiální prostředky

„Materiální didaktické prostředky plní významnou funkci v procesu výuky a zaujímají svoji přesnou pozici v systému výchovy a vzdělávání. Při využívání materiálních prostředků je nezbytné si uvědomit základní vztah cíl – prostředek. V dobré víře po maximální názornosti a efektivitě dochází k záměně prostředku za cíl“ (Slavík, Husa, Miller, 2007, s. 10). Materiální didaktické prostředky dělíme na učební pomůcky a didaktickou techniku.

„Učební pomůcka je jeden z materiálních didaktických prostředků, který svými funkcemi přispívá k účinnějšímu dosahování cílů výuky. Bezprostředně se váže

k obsahu výuky. Je nosičem didaktické informace (př. Přírodnina, obraz, model, videoprogram, počítačový program). Sem patří i didaktický program, což představuje sled instrukcí, které řídí průběh žákova učení. Mívá část výkladovou, dotazovací, odpovědní a zpětnovazební. Po formální stránce může mít podobu speciálního učebního textu, počítačového programu, audiovizuálního multimediálního programu“ (Slavík, Husa, Miller, 2007, s. 8).

„Didaktická technika je soubor vizuálních, auditivních, audiovizuálních a jiných přístrojů a technických systémů využívaných k vyučovacím účelům. Jedná se o zařízení, které je potřebné pro prezentaci pomůcky (např. zpětný projektor, videorekordér, datový projektor, počítač atd.)“ (Slavík, Husa, Miller, 2007, s. 9).

„Použití materiálních prostředků musí být promyšlené a didakticky zdůvodněné. V tomto případě bude plnit následující funkce:

- zpřístupňují učivo různými cestami,
- aktivizují žáky při vyučování,
- působí motivačně,
- působí emocionálně, na volní sféru žáků,
- racionalizují a zintenzivňují práci učitele,
- pomáhají spojení teorie s praxí aj.

Při používání materiálních prostředků je možné se setkat i s negativním působením:

- rozptylování pozornosti žáků,
- tříštění pozornosti žáků“ (Slavík, Husa, Miller, 2007, s. 9).

Mezi materiální didaktické prostředky zařazujeme i tzv. účelová zařízení na středních odborných školách a středních odborných učilištích. Patří sem především odborné učebny. U technických oborů k nim dále mohou přibýt dílny, demonstrační haly, u zemědělských oborů také botanické zahrady, cvičné pozemky nebo skleníky.

„Dílny jsou běžným a nezbytným zařízením především na středních odborných učilištích, slouží k odbornému výcviku žáků. Na středních odborných školách se dílny využívají pro výuku některých témat v předmětu Praxe, jako je např. práce se dřevem, práce s kovem, údržba a oprava náradí a strojů apod. Demonstrační haly je možno využít pro výuku praxe při seřizování, údržbě a nácviku obsluhy strojů, při cvičení

z technických předmětů a pro ukázkou moderních strojů“ (Slavík, Husa, Miller, 2007, s. 36).

„Pracoviště praktického vyučování slouží jako účelová zařízení odborných škol a jejich poslání spočívá především:

- v zajištění praktického vyučování žáků středních odborných škol,
- v rozvíjení odborné a pedagogické práce učitelů praxe a odborných předmětů,
- ve spolupráci učitelů praxe a odborných předmětů s pracovníky školního hospodářství a smluvních organizací,
- v plnění výrobních úkolů na úseku zemědělské nebo jiné činnosti (podle oborů vzdělání, popřípadě zaměření),
- ve spolupráci s výzkumnými ústavy při ověřování výsledků jejich pokusů v provozních nebo poloprovozních podmínkách,
- v umožnění zájmové činnosti žáků, učitelů praxe a odborných, popřípadě i všeobecně vzdělávacích předmětů“ (Kříž, 2018, s. 54).

3.2.4 Osobnost učitele

„Lidé jsou nejcennějším kapitálem každé školy. Z pohledu zvýšení kvality práce školy je jedním z nejdůležitějších faktorů dokonalejší a kvalitnější využití vnitřního potenciálu pedagogických i nepedagogických pracovníků. Praxe ukazuje, že škola může být pouze tak dobrá, jak jsou dobří lidé, kteří v ní pracují“ (Světlík, 2009, s. 266).

„Každý člověk je určitou osobností (ať už víceméně s kladnými či zápornými rysy.) Každý učitel by měl být vnímán svými žáky. Především jako osobnost s převážně kladnými rysy“ (Kříž, 2010, s. 59).

„Rozlišujeme tyto stupně vývoje osobnosti učitele:

1. stupeň = novic je učitel prvním rokem v pedagogické praxi,
2. stupeň = začátečník, bývá do 2. až 3. roku učitelské práce,
3. stupeň = pokročilý učitele dosahuje tohoto stupně v průměru po 4-6 letech pedagogické práce,
4. stupeň = zdatný učitele bývá dosažen v průměru kolem 8. roku pedagogické činnosti,

5. stupeň = expert předpokládá nejen dokonale zvládnuté přímé pedagogické činnosti, ale nadhled umožňující samostatnou metodickou činnosti (tvorba metodických materiálů, učebních textů atd.) a vykonávání různých specializovaných činností“ (Slavík, Miller, 2012, s. 105).

4 Materiální, technická a odborná vybavenost pro zvolený obor vzdělávání

Jak již bylo uvedeno výše, ve výchovně-vzdělávacím procesu hraje roli prostředí, ve kterém výuka probíhá. Zároveň je nutné, aby vybavení prostor odpovídalo moderním trendům, ale současně bylo v možnostech školy toto vybavení pořídit.

4.1.1 Obor „Modelář“

Vybavení dílny pro modeláře musí být účelné, většinou je rozděleno do dvou částí. V sádrovně se žáci učí míchat sádro odlévat bloky, ve kterých se vyrábějí pomůcky a podložky pro výrobu keramických výrobků. Odlévají se zde části forem a rozmnožovacích zařízení. Následně dochází k obrábění modelu z bloku sádry. V modelovně musí být umístěny masivní stoly s mramorovou pracovní deskou, případně postačí dřevěný ponk, na jehož povrchu je voděodolná pracovní deska. Mezi speciální pomůcky modeláře patří nože, zlomky pilek, poříz, pily, skoble, špachtle, houby ohrádky, nádoby, misky a nádoby z plastu, brusný papír, pomůcky na trhání sádrových dílů, měřidla, šablony na profilování, důlčik, modelářský kruh a želízka. Nářadí a pomůcky mají své místo v regálech, které musí být k dispozici. Součástí dílny musí být také kovová skříň na chemikálie. K dispozici musí být zásobník na sádro, speciální výlevka na vodu s přepadem bez odtoku do kanalizace a keramické pece.

4.1.2 Obor „Keramik“

Keramická dílna bývá vybavena podobně jako dílna modelářská, má několik částí. Masivní stoly v ideálním případě s mramorovou pracovní deskou jsou velmi důležité při odlévání keramických výrobků. Výrobky se odlévají do sádrových forem, které jsou po naplnění licí hmotou velmi těžké. Běžné pracovní stoly by tento nápor nevydržely. Zatímco modelář při obrábění na modelářském kruhu potřebuje sedačku, v keramické dílně židle není potřeba. Pomůcky keramika jsou nože, špachtle, houby, nádoby, nádoby z plastu, smirkový papír, pravítko. Dílna musí být vybavena regály, kde je uloženo nářadí a sádrovými formami, se kterými se aktuálně pracuje. Ostatní formy a hlína mohou být uloženy ve skladu. Na licí hmotu by měl být v dílně umístěn motorový míchač. Součástí dílny by měly být police na sušení a odkládání

rozpracovaných výrobků. Samostatně v blízkosti pece má být umístěna glazovna, kde se glazují syrové nebo přezahnuté výrobky. Manipulace s nimi by měla být po glazování minimální.

4.1.3 Obor „Malíř“

Dekorační dílna je bezprašné pracoviště, je zde kladen velký nárok na čistotu a vlhkost v místnosti. Dekorace nemůže být součástí keramických dílen, ve kterých může probíhat pouze podglazurová dekorace nebo aplikace solemi. Malíř pro svou práci potřebuje speciální stůl s povrchem odolným vůči dekoračním látkám a ředidlům. Tyto plochy musejí být hladké a omyvatelné. Malíř potřebuje kvalitní polohovací židli, která umožňuje ergonomické sezení. Součástí stolu musí být také přídatný pultík a zásuvky, kam lze ukládat štětce, kalíšky, špachtle a skleněné nádoby na ředidla. Nezbytným vybavením je polohovatelný malířský kruh, stolní šajba, stolní lampička, K dispozici musí být kvalitní osvětlení, odkládací stolička. Součástí každého stolu musí být osobní trezor na uložení drahých kovů a dekoračních materiálů. Ve velkých kovových skříních bývají uskladněny dekorační a pomocné materiály. Odkládací stoly na rozpracované výrobky musí být součástí dílny. Pro uskladnění výrobků určených k dekorování se využívají regály s velkou nosností.

4.1.4 Obor „Ruční malba“

Dílna ručního malíře má nejmenší nároky na prostor, avšak ruční malba je velmi náročná dekorační technika. Malírna by neměla být součástí prostor, ve kterých je vysoká prašnost. Malíř pro svou práci potřebuje speciální stůl. Ruční malíř potřebuje kvalitní polohovací židli, která umožňuje ergonomické sezení. Speciální pomůcky – štětce pro ruční malbu, kalíšky, špachtle a skleněné palety a nádoby na ředidla – jsou nezbytným vybavením. Nepostradatelná je stolní lampička a kvalitní stropní osvětlení. Součástí každého stolu by měl být rovněž osobní trezor na uložení různých materiálů.

5 Metody pedagogického výzkumu

Vzhledem k tomu, že jsem ve své bakalářské práci použila pro vlastní šetření vybrané metody, bude v této kapitole uvedena jejich stručná charakteristika.

5.1 Obsahová analýza textu

V teoretické části je použita analýza informací z odborných monografií. Dle Průchy (2009, s. 177) se jedná o „výzkumnou metodu, zaměřenou na identifikaci, porovnávání a vyhodnocování obsahových prvků textů i neverbálních komunikátů, v obecnějším smyslu jakékoli vyhodnocování informací týkajících se určitého tématu, např. poznatků publikovaných k určité problematice“. Dvořáková (2010, s. 95) obsahovou analýzu označuje jako „výzkumný nástroj, postup, techniku, metodu, ale také přístup, metodologickou cestu či konceptuální rámec, teoretickou perspektivu“.

„Školství poskytuje dostatek oblastí, ze kterých je možné informace čerpat informace, patří mezi ně mimo jiné:

- legislativní dokumenty zabývající se školstvím,
- rámcové a školní vzdělávací programy,
- výroční zprávy,
- internetové stránky škol aj.

Mezi výhody obsahové analýzy dokumentů mimo jiné patří:

- patří k tzv. „neobtěžujícím technikám“
- je poměrně levná,
- je vhodná pro výzkum v dlouhém čase.

Nevýhodami obsahové analýzy pak jsou především:

- někdy problémy s dostupností dokumentů,
- srovnatelnost dat,
- neúplnost,
- dokumenty nejsou standardizované – to ztěžuje srovnávání“ (Majerová, Majer, 2010, s. 204-207)

5.2 Dotazování

Kozel, Mynářová a Svobodová (2011, s. 175) popisují dotazování jako „metodu sběru primárních dat založenou na přímém (rozhovor) nebo zprostředkovaném (dotazník) kontaktu mezi výzkumníkem a respondentem podle předem předepsané formy otázek“. Musí se vybrat vhodní respondenti, kteří budou dotazováni. To vše musí odpovídat cílům a záměrům výzkumu“.

5.2.1 Dotazníkové šetření

Dotazník nebo anketa je zprostředkovávána pomocí písemné komunikace. Při tvorbě dotazníku je potřeba dávat si pozor na jeho správné sestavení. Špatně vytvořený dotazník může negativně ovlivnit získané informace. Podle Foreta, (2008, s. 43) má „dobrý dotazník vyhovovat třem hlavním požadavkům:

- účelově technickým, otázky by měly být formulovány a sestaveny do celku, aby dotazovaný co nepřesněji odpovídal na to, co nás zajímá,
- psychologickým, vytvořit takové podmínky, aby se mu tento úkol zdál snadný, příjemný, žádoucí, chtěný. Jde o to, aby respondent odpovídal stručně a pravdivě,
- srozumitelnosti, aby respondent všemu rozuměl, aby mu bylo jasné, co se po něm chce, jak má postupovat (zejména u filtračních otázek) a vyplňovat.“

5.2.2 Rozhovor

Osobní dotazování je nejtradičnějším typem dotazování. Kozel, Mynářová, Svobodová, (2011, s. 175) uvádějí, že „osobní styk je založen na přímé komunikaci s respondentem tzv. face to face a stává se osobním vždy při kontaktu a je jedno, zda dotazník vyplňuje tazatel nebo respondent“.

V pedagogickém výzkumu je interview metoda shromažďování dat o pedagogické realitě. Spočívá v rozhovoru výzkumného pracovníka s respondentem.

Velkou výhodou oproti jiným metodám je navázání osobního kontaktu, který umožňuje hlubší proniknutí do motivů a postojů respondentů. Podle Chráska (2007, s.

182) „u interview můžeme sledovat reakce respondenta na kladené otázky a podle nich usměrňovat jeho další průběh“.

PRAKTICKÁ ČÁST

6 Charakteristika školy

6.1 Nabízené obory

Střední uměleckoprůmyslová škola keramická a sklářská Karlovy Vary, příspěvková organizace je školou se 150letou tradicí. Škola poskytuje vzdělání v sedmi oborech ukončených maturitní zkouškou a dvou oborů kde žáci získají výuční list.

Obrázek 2: Fotografie školy

Zdroj: SUPSKV, 2023

V současnosti je škola moderní otevřenou uměleckoprůmyslovou školou, která se snaží reagovat nejen na potřeby společnosti ale také udržet krok na trhu práce v Karlovarském kraji. Na základě mnohaleté tradice s výukou uměleckého oboru z oblasti keramiky a porcelánu (dnes vyučovaného pod názvem Design keramiky a porcelánu), nabízí také učební obory (Výrovcé a dekoratér keramiky nebo Foukač a brusič skla). Od roce 2018 se mimo jiné nabídka uměleckých oborů rozrostla ještě o Design skla, díky němuž zájemci o sklářský obor už mohou v Karlových Varech také získat maturitní zkoušku (SUPSKV, 2023).

Umělecké obory zakončené maturitní zkouškou:

- Grafický design (obor 82-41-M/05)
- Fotografie a multimédia (obor 82-41-M/02 Užitá fotografie a média)
- Design keramiky a porcelánu (obor 82-41-M/12 Výtvarné zpracování keramiky_a porcelánu)
- Oděvní design (obor 82-41-M/07 Modelářství a návrhářství oděvů)
- Design skla (obor 82-41-M/13 Výtvarné zpracování skla a světelných objektů)

Technické a přírodovědné obory zakončené maturitní zkouškou:

- Ekologie a životní prostředí (obor 16-01-M/01)
- Aplikovaná chemie (obor 28-44-M/01)

Učební obory zakončené závěrečnou zkouškou s výučním listem:

- Výrobce a dekorátor keramiky (obor 28-57-H/01)
- Foukač a brusič skla (obor 28-58-H/01 Sklář – Výrobce a zušlechťovatel skla)

Žáci oboru výrobce a dekorátor keramiky získají v průběhu studia dovednosti odborné a kompetence pro práci v keramické výrobě včetně výroby porcelánu. Budou schopni rychle se adaptovat na obvyklé pracovní keramické činnosti při častých změnách ve výrobě. V prvním ročníku se seznámí se základními praktickými technologiemi výrobního procesu a způsoby dekorace porcelánu. Od druhého ročníku si volí jednu ze čtyř odborných zaměření – Výrobce keramiky – Modelář a Dekorátor keramiky – Malíř – Ruční malba.

Absolvent se zaměřením Výrobce keramiky může získat profesní kvalifikaci:

- Glazovač/Glazovačka keramiky (kód 28-030)
- Točič/točička keramiky (kód 28-007)
- Vylévač/vylévačka keramik (kód 28-008)
- Výrobce lisované keramiky (kód 28-006)
- Keramik (kód 28-99/03)

Absolvent zaměření Dekorátor keramiky může získat profesní kvalifikaci:

- Dekorátor/Dekorátérka keramiky – ruční dekorace (kód 28-079)
- Dekorátor/Dekorátérka keramiky – ruční malírenská dekorace (kód 28-080)
- Dekorátor/Dekorátérka keramiky – strojní dekorace (kód 28-081)

- Dekorátér keramiky (kód 28-99/02).

Absolventi se uplatní ve všech odvětvích keramické výroby. Podle svého zaměření mohou vykonávat různé činnosti v procesu keramické výroby, který obsahuje výrobu keramiky na rukodělných pracovištích, obsluhují stroje a výrobní linky, vyrábějí modely a formy nebo se na jejich výrobě podílejí. Zvládají všechny dekorační techniky dle své specializace. Při výkonu své profese respektují všechny ekologické, bezpečnostní i ekonomická hlediska výrobního procesu. Jsou schopni pracovat samostatně, efektivně a organizovat si svou práci. Kromě plnění role zaměstnance se uplatní také jako samostatně výdělečná osoba ve svém oboru.

V případě projevení zájmu o další pokračující studium můžou absolvent pokračovat v maturitním studiu přímo v keramickém oboru, nebo si mohou vybrat jakýkoliv nástavbový obor na jiné škole. (SUPSKV, 2023)

6.2 Praktická výuka ve škole

Praktická výuka na škole probíhá ve formě Odborného výcviku ve školních keramických dílnách, nebo přímo na pracovištích sociálních partnerů školy – výrobců porcelánu (individuální odborný výcvik). V první části vyučující formou frontálního vyučování vyloží správný technologický postup včetně požadavků na bezpečnost práce. V této fázi výuky je v nezbytném rozsahu uplatněno využití názorných pomůcek – demonstrace postupů vyučujícím či odborné exkurze. Žáci samostatně vykonávají požadované úkoly. Vyučující současně praktikuje metodu individuálního působení a pracuje s každým jednotlivým žákem. Kontroluje a upravuje práci žáka a směřuje ho k rozvíjení dovedností a odborných schopností (SUPSKV, 2023).

Přímo v prostorách školy jsou dílny Odborného výcviku. Žáci mají po celou dobu studia k dispozici veškeré vybavení, pracovní materiál, jsou jim také k dispozici vypalovací pece a pracovní pomůcky. V průběhu vzdělávání, kdy se připravují na své budoucí povolání, si mají možnost vyzkoušet praxi i v podnicích výrobců porcelánu, jedná se o krátké stáže ve třetím ročníku. Další možností jsou exkurze. Často během zmíněných exkurzí a krátkých stáží nabídnuta možnost zaměstnání po získání výučního listu.

V následujících kapitolách je popsáno vybavení jednotlivých dílen pro obor Výrobce a dekoratér keramiky (obor 28-57-H/01).

6.2.1 Modelářská dílna

Vybavení modelářské dílny je účelné, většinou má dvě části sádrovnu a modelovnu. V dílně se nachází masivní stoly v ideálním případě s mramorovou pracovní deskou, případně je zde dřevěný ponk, na jehož povrchu je sololitová deska. Mezi pomůcky modeláře, které jsou k dispozici, patří nože, skoble, špachtle, zlomky pilek, poříz, pily, houby ohrádky, nádoby, misky a kbelíky z plastu, smirkový papír, souprava na trhání sádrových dílů, měřidla, profilové šablony, důlčik, modelářský kruh a želízka. Dále jsou zde regály na nářadí a pomůcky modeláře. Součástí dílny je také kovová skříň na chemikálie, zásobník na sádro a keramická pec. Vše odpovídá požadavkům, které by měly být splněny.

6.2.2 Keramická dílna

Keramická dílna je vybavena podobně jako dílna modelářská, má několik částí. V dílně se nachází masivní stoly v ideálním případě s mramorovou pracovní deskou, případně je k dispozici dřevěný ponk. Mezi pomůcky keramika, které se zde nachází, patří nože, špachtle, houby, nádoby, misky a kbelíky z plastu, smirkový papír, měřidla. Regály na nářadí a sádrové formy jsou v dílně. Její součástí jsou i police na sušení a odkládání rozpracovaných výrobků – přesně tak, jak to má být. Samostatně v blízkosti pece je glazovna, kde se glazují syrové nebo přezahnuté výrobky. Manipulace s nimi by měla být po glazování minimální, což je zajištěno.

6.2.3 Dekorační dílna

V dekorativní dílně se nacházejí malírenské stoly s povrchem odolným vůči chemickým látkám a ředidlům. Musejí být hladké a omyvatelné a tento požadavek splňují. Malíř potřebuje kvalitní polohovací židli, kterou má zde k dispozici. Součástí stolu je také malírenský pultík a zásuvky na pomůcky malíře – štětce, kalíšky, špachtle a skleněné nádoby na ředidla. K dispozici je polohovatelný malířský kruh, stolní šajba, lampička, odkládací stolička – opět v souladu s požadavky. Na každém stole je osobní trezor na drahé kovy a dekorativní materiály. V dílně se nacházejí velké kovové skříně pro

uskladnění dekoračních a pomocných materiálů, odkládací stoly na rozpracované výrobky. Pro uskladnění výrobků určených k dekorování jsou zde regály, které plní svou funkci.

Dle mého názoru jsou dílny odborného výcviku pro jednotlivá zaměření velice dobře vybavené. Splňují veškeré technické i materiální nároky včetně požadavků na bezpečnost práce.

6.3 Individuální rozhovory

6.3.1 Realizace individuálních rozhovorů

Individuální rozhovory proběhly na Střední uměleckoprůmyslové škole keramické a sklářské Karlových Varech v únoru 2023. Oslovila jsem pedagogické pracovníky, kteří vyučují nebo mají zkušenosti s výukou odborného výcviku a praktických cvičení v oboru Výrobce a dekorátér keramiky (obor 28-57-H/01). Všichni pedagogové odpovídali ochotně, ale nesouhlasili s uveřejněním svého jména, z toho důvodu jsou označováni jako Respondent č. 1-6.

Respondenti odpovídali na tyto otázky:

1. Jak dlouho pracujete ve škole, kde probíhá dotazníkové šetření?
2. Kolik let se pohybujete v oboru se zaměřením na oblast keramiky a porcelánu?
3. Jakými změnami prošel váš obor za posledních 70 let?
4. Jakou nejzásadnější změnou prošel váš obor?
5. Jste spokojen/spokojena s technickým a materiálním vybavením dílen?
6. Můžete doporučit nějakou inovaci která by přispěla ke zkvalitnění výuky.

6.3.2 Výsledky individuálních rozhovorů

Modelářská dílna

Respondent číslo 1.

1. Na této škole vyučuji od roku 1976.
2. V oboru se pohybují více než 50 let.
3. Největší změnou, a to mě trápí asi nejvíce snížení náročnosti na vědomosti našich žáků, pokles nároků na zručnost.

4. K nejdůležitější je používání 3D tisku při realizaci modelu. Dříve jen museli žáci vytvářet pouze ručně.
5. Samozřejmě stále s kolegy klademe co největší důraz na to aby, vybavení korespondovalo s veškerým technickým pokrokem nejen co se týče našeho oboru. Materiální vybavení je velmi dobré.
6. Jestli tak větší prostory, které v budoucnu budou realizovány při plánované rekonstrukci naší školy.

Respondent číslo 2.

1. Na škole působím 29 let.
2. V oboru se pohybuji od studia.
3. Pokud mohu posoudit, v průběhu let se samozřejmě přizpůsobuje technologickému a technickému pokroku a změnám v keramickém průmyslu který za posledních deset let velmi upadá.
4. K nejdůležitější je zpracování výkresové dokumentace pomocí počítačových programů a následné využití 3D tisku při realizaci modelu.
5. S vybavením dílny jsem velmi spokojen škola žákům poskytuje veškeré materiální zázemí.
6. Rozdělit jednotlivá stanoviště výuky do samostatných místností profese modeláře vyžaduje klid a soustředění na práci což ve větších skupinách žáků nelze realizovat jako ve výrobních podnicích.

Keramická dílna

Respondentka číslo 3.

1. V naší škole pracuji 21 let.
2. V oboru se pohybuji od vyučení.
3. Velké změny nevidím.
4. K nejdůležitější změnou je zřízení dílny 3D tisku kterou mohou naši žáci využívat.
5. Technické a materiální vybavení dílen plně vyhovuje potřebám výuky.
6. Ne.

Respondent číslo 4.

1. Na škole vyučuji 21 let.
2. V oboru se pohybuji více než 50let.
3. Největší změny vidím v poklesu zájmu žáků o tento obor. Keramický průmysl prošel za posledních 70let velkým vývojem. Technický pokrok ve zpracování a pálení keramických výrobků vedl ke zkvalitnění a zrychlení výroby.
4. Asi nejzásadnější pokles řemeslné zručnosti, kterou nemohou nahradit stroje ve výrobě.
5. Veškeré materiální zázemí poskytuje škola samotné vybavení dílen je vyhovující.
6. Více prostoru.

Dekorační dílna

Respondentka číslo 5.

1. Na naší škole vyučuji od roku 1994.
2. V oboru se pohybuji 40 let.
3. Asi největší změnou za posledních 70let je úplné zrušení využití přímé strojní dekorace, která se hojně využívala v 70 letech minulého století.
4. Poklesem zájmu uchazečů.
5. Ano vybavení máme na vysoké úrovni a stále jen doplňujeme dle potřeby.
6. Zakoupení tiskárny pro sublimační tisk, kterou bychom mohli s žáky využívat při realizaci jejich návrhů a prezentaci školy.

Respondentka číslo 6.

1. Na této škole pracuji 5 rok.
2. V oboru se pohybuji 8 let.
3. Mohu z vlastní zkušenosti posoudit změny za posledních 20let. Využití moderních technologií, volnější výtvarné zpracování a autorská svoboda.
4. Žádnou velkou změnu jsem nezaznamenala.
5. Vybavení je plně dostačující.
6. Zakoupení menších dekoračních pecí, urychlilo by to realizaci dekorovaných výrobků.

7 Shrnutí a vlastní doporučení

Jak vyplynulo z vlastní analýzy a individuálních rozhovorů, vybavení dílen na výuku předmětu Odborný výcvik, je na velmi dobré úrovni. Plně vyhovuje materiálním a technickým požadavkům v daném oboru. Z tohoto důvodu je obtížné navrhnout nějaká radikální doporučení.

V uplynulých letech byly zřízeny nebo modernizovány některé úseky dílen odborného výcviku. Vedení školy se o vybavení dílen zajímá. Pedagogičtí pracovníci jsou v rámci projektů vysíláni pro čerpání inspirace na jiné školy se stejným nebo podobným zaměřením u nás i v zahraničí. Nicméně – vždy je co zlepšovat.

Respondenti vyjádřili ve svých odpovědích celkovou spokojenost. Jediné požadavky na vylepšení, které zazněly, bylo zakoupení nového vybavení do dekorační dílny a požadavek na větší prostory. Ve škole je plánovaná rozsáhlá rekonstrukce a vedení počítá s rozšířením prostor nejen pro praktickou, ale i teoretickou výuku, takže se do budoucna předpokládá, že tento požadavek bude splněn. Jako nejzásadnější své doporučení bych zmínila modernizaci ve výuce zmíněného oboru vnímám zařazení 3D tisku do výuky, kde se žáci setkávají s metodou, která je moderní a žádaná v rámci odborného výcviku a urychluje tvorbu výrobku.

Navrhuji též udržovat a zlepšovat vzájemnou komunikaci mezi vedením a zaměstnanci školy. Pokud by se učitelé z daných oborů podíleli na návrzích k vylepšení dílen, jistě by to přispělo ke zkvalitnění výuky.

ZÁVĚR

Bakalářská práce na téma „Materiální, technické a odborné vybavenosti středních odborných učilišť od počátku poloviny 20. století po současnost“ se zabývala touto problematikou ve škole Střední uměleckoprůmyslová škola keramická a sklářská Karlovy Vary, p. o.

V teoretické části byly charakterizovány pojmy s tématem související, a to s využitím metody analýzy informací z odborných monografií a odpovídajících elektronických zdrojů. V praktické části byla nejprve představena škola, dále byla provedena vlastní analýza vybavení dílen a realizovány individuální rozhovory s 6 pedagogy.

Jak vyplynulo z šetření, vybavení dílen odborného výcviku je na velmi dobré úrovni, plně vyhovuje materiálním a technickým požadavkům v daném oboru. Lze tedy pouze doporučit vedení školy, aby se i nadále zajímalo o vybavení dílenských prostor tak, jak to dělalo dosud, zejména usilovalo o zařazení 3D tisku do výuky. Jedná se o postup který je moderní a žádoucí. Jedinými požadavky jsou větší prostory a zakoupení nového vybavení pro dekorační dílnu, které by velmi přispělo ke zlepšení kvality výuky předmětu Odborný výcvik.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

MONOTEMATICKÉ PUBLIKACE

FORET, Miroslav. *Marketingový průzkum*. Brno: Computer Press, 2008. 121 s. ISBN 978-80-251-2183-2.

CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, a. s., 2007. 272 s. ISBN 978-80-247-1369-4.

KALHOUS, Zdeněk, OBST, Otto a kol. *Školní didaktika*. Praha: Portál, 2009. 447 s. ISBN 978-80-7367-571-4.

KOZEL, Roman, MLYNÁŘOVÁ, Lenka a SVOBODOVÁ, Hana. *Moderní metody a techniky marketingového výzkumu*. Praha: Grada Publishing, a. s., 2011. 304 s. ISBN 978-80-247-3527-6.

KRPÁLEK, Pavel a KRPÁLKOVÁ KRELOVÁ, Katarína. *Didaktika ekonomických předmětů*. Praha: Oeconomica, 2012. 183 s. ISBN 978-80-245-1909-8.

KŘÍŽ, Emil. *Didaktika praktického vyučování pro zemědělství, lesnictví a příbuzné obory*. Textová studijní opora 1. vydání. Praha: ČZU, IVP, 2010. 60 s. ISBN 80-213-1322-6.

KŘÍŽ, Emil. *Základní principy didaktiky praktického vyučování*. Praha: Česká zemědělská univerzita, Katedra pedagogiky, 2018. 74 s. ISBN 978-80-213-2846-4.

MAJEROVÁ, Věra a MAJER, Emerich. *Kvalitativní výzkum v sociologii venkova a zemědělství, část I*. Praha: Reprografické studio PEF ČZU, 2010. 158 s. ISBN 978-80-213-0507-X.

PRŮCHA, Jan, WALTEROVÁ, Eliška a MAREŠ, Jiří. *Pedagogický slovník*. 6. vydání. Praha: Portál, 2009. 400 s. ISBN 978-80-7367-647-6.

SKALKOVÁ, Jarmila. *Obecná didaktika*. 2. vydání. Praha: Grada Publishing, a. s., 2007. 328 s. ISBN 978-80-247-1821-7.

SLAVÍK, Milan, HUSA, Jiří a MILLER, Ivan. *Materiální didaktické prostředky a technologie jejich využívání*. 1. vydání. Textová studijní opora. ČZU v Praze, IVP, 2007. 50 s. ISBN 978-80-213-1705-5.

SLAVÍK, Milan a MILLER, Ivan. *Oborová didaktika pro zemědělství, lesnictví a příbuzné obory*. 3. vydání. Textová studijní opora. Praha: ČZU v Praze, IVP, 2012. 136 s. ISBN 978-80-213-2277-6.

SVĚTLÍK, Jaroslav. *Marketingové řízení školy*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009. 328 s. ISBN 978-80-7357-494-9.

ŠRÉDL, Karel. *Znalostní ekonomika a vzdělávání*. Reprografické studio PEF ČZU v Praze, 2010. 113 s. ISBN 978-80-213-2039-0.

VALIŠOVÁ, Alena, Hana KASÍKOVÁ. *Pedagogika pro učitele*. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2011. 456 s. ISBN 978-80-247-3357-9.

VOTAVA, Jiří. *Úvod do pedagogiky*. 1. vydání. Praha: ČZU, IVP, 2011. 204 s. ISBN 978-80-213-2229-5.

ELEKTRONICKÉ ZDROJE

DVOŘÁKOVÁ, Ilona. *Obsahová analýza / formální obsahová analýza / kvantitativní obsahová analýza*. Plzeň: AntropoWeb. 6(2). s. 95-99. ISSN 1801-8807 [online]. [cit. 2023-03-23]. Dostupné z: <https://doaj.org/article/a87db56243f943f2a2925b29dcece1d8>

EDU.CZ – Jednotný metodický portál MŠMT. *Rámcové vzdělávací programy středního odborného vzdělávání*. [online]. [cit. 2023-02-16]. Dostupné z: <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcove-vzdelavaci-programy-stredniho-odborneho-vzdelavani-rvp-sov/>

EURYDICE. *Národní vzdělávací systémy – Česká republika*. [online]. [cit. 2023-02-06]. Dostupné z: <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/czech-republic/overview>

MŠMT – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Výroční zpráva o stavu a rozvoji vzdělávací soustavy České republiky v roce 2010*. [online]. [cit. 2023-02-20]. Dostupný z: <http://www.msmt.cz/file/19115>

MŠMT – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Zákon č. 561 ze dne 24. září 2004 o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)*. In: Sbirka zákonů České republiky. 2004, částka 190, s. 10262-10324.

[online]. [cit. 2022-12-20]. Dostupný z: <http://aplikace.msmt.cz/Predpisy1/sb190-04.pdf>

NÚV – Národní ústav pro vzdělávání. *Vzdělávání v ČR 2012, střední vzdělávání*. [online]. [cit. 2023-02-20]. Dostupný z: <http://www.nuv.cz/vzdelavani-v-cr>

SUPŠKV – Střední uměleckoprůmyslová škola keramická a sklářská Karlovy Vary, p. o. *O škole*. [online]. [cit. 2023-03-20]. Dostupné z: <https://supskv.cz/index.php/o-skole/informace-o-skole/>

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Stupně vzdělání v České republice.....	12
Obrázek 2: Fotografie školy.....	30

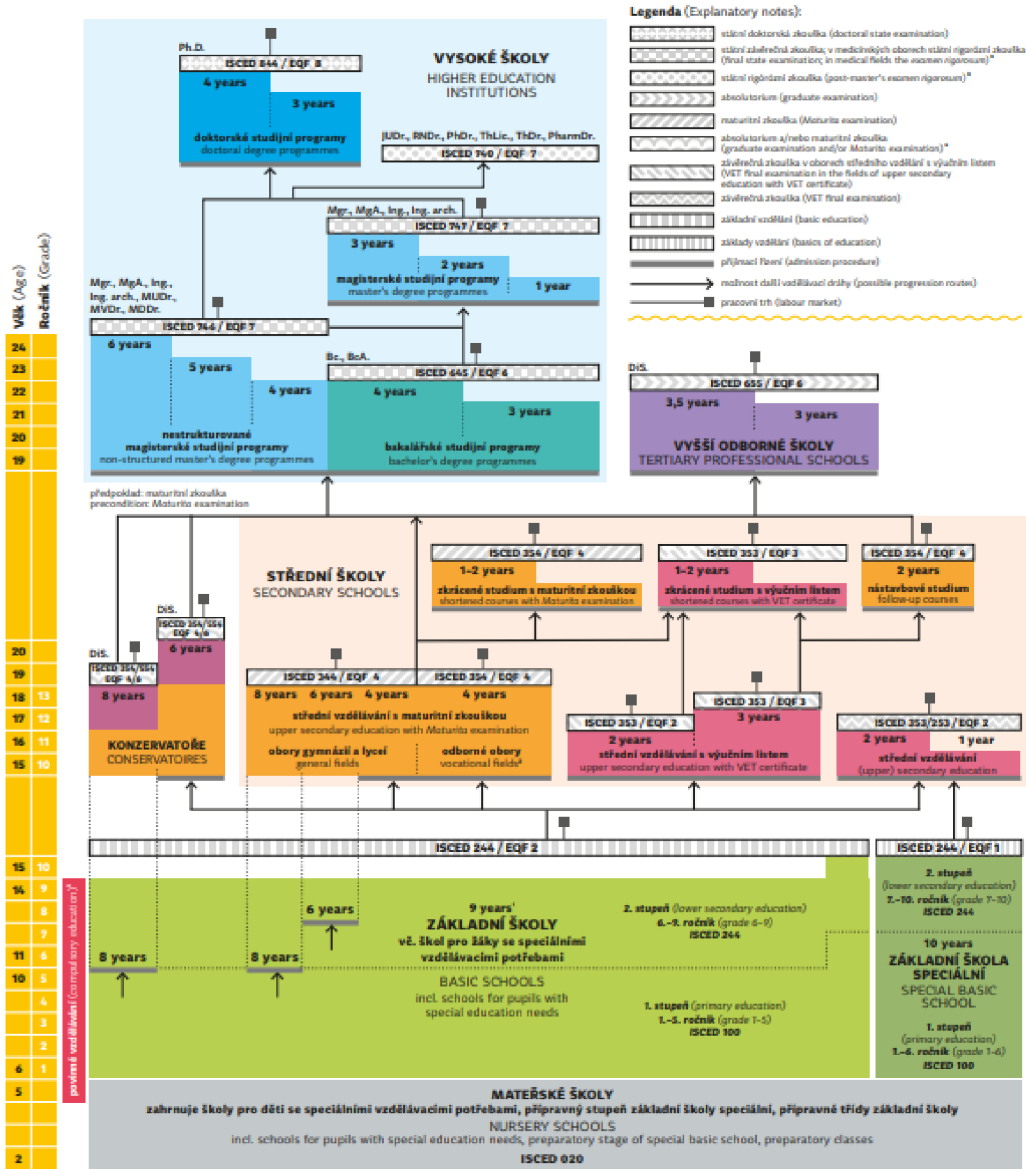
SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1: Schéma vzdělávacího systému

Příloha 1: Schéma vzdělávacího systému

Schéma vzdělávacího systému České republiky 2022/23 Diagram of the education system of Czechia 2022/23

¹⁾ Základní vzdělávání pro žáky se zdravotním postižením ve třídách nebo školách s upraveným vzdělávacím programem může trvat 10 ročníků.
/Basic education for pupils with disabilities in classes and schools with modified educational programme can last 10 years./

²⁾ Absolventi odborných oborů středního vzdělávání s maturitní zkouškou jsou připraveni jak na výkon povolání v oboru, který vyžadují, tak (na základě maturitní zkoušky) oprávněni pokračovat ve studiu na jakékoli úrovni či výtří odborné školy.
/Graduates of vocational fields of the upper secondary education with Maturita examination are prepared both for the performance of a profession in the field they studied and (on the basis of the Maturita examination) entitled to continue their studies at any HEI or tertiary professional school./

³⁾ Existují dva typy státní rigorózní zkoušky: a) zkouška v magisterských medicínských oborech, b) zkouška, kterou dříve titul Mgr. mohou v určitých oborech studia získat a) absolvovali další formální studijní program.
/Two types of the examen rigorosum (ER) exist: a) ER in master's medical fields, b) post-master's ER that the master's degree holders can pass in certain study fields without further attending of any formal study programme./

⁴⁾ Žáci konzervatoří mohou vykonat maturitní zkoušku nejdříve po čtvrtém ročníku, v omezené oblasti tance po osmém ročníku.
/Pupils of conservatories can sit for a Maturita examination, but no sooner than after grade 4, in the eight-year field of dance after grade 8./

⁵⁾ 1 rok povinného předškolního vzdělávání a 9 let povinné školní docházky.
/i.e. 1 year of compulsory pre-primary education and 9 years of compulsory school attendance./

Zdroj: Dům zahraniční spolupráce, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
Source: Czech National Agency for International Education and Research, Ministry of Education, Youth and Sports